

Ekскурzija BDS v Posočje 29. 9. 2002

Namen tokratne ekskurzije je bil predvsem opazovanja ogroženosti narave, ki jo po eni strani neposredno (prekomerno izkopavanje gramozna na soških prodiščih), po drugi strani pa posredno (vnos tujerodnih vrst, od katerih se nekatere širijo v naravo) povzroča človek.

Ljubljanski udeleženci smo se v nedeljo, 29. septembra zjutraj razporedili po avtih in se podali prek Vršiča v Bovec. Tu nas je že čakal Boško Čušin, ki je kot poznavalec flore doline Soče vodil prvi del ekskurzije.

Prvi postanek smo imeli nedaleč od Bovca, pod Polovnikom, na levem bregu Soče nasproti zaselka Podčela (9647/3), od koder je lep razgled na razdejanje, ki ga povzroča brezvestno izkopavanje proda. Med gozdom na rečnih terasah in vodno gladino tako sploh ni več rastišč za nekatere vrste kasnih pionirskih faz, ki v drugih habitatih preprosto ne morejo preživeti, saj niso konkurenčne. Od tujerodnih vrst smo tu opazili le enoletno suholetnico (*Erigeron annuus*).

Le kak kilometer zračne razdalje stran smo se ustavili na prodiščih pod slapom Boka (9646/4), kjer naravno okolje še ni tako močno prizadeto. Tu so kljub poznemu letnemu času med grmi sive vrbe (*Salix eleagnos*) in šopi navadne sršice (*Achnatherum calamagrostis*) še pocvitala navadna hrustavka (*Chodrilla chondrilloides*) in florentinska škrdolica (*Hieracium piloselloides*), videli pa smo lahko še celo plodečo navadno kamnico (*Aethionema saxatile*). Kar precej je bilo tudi rastlin francoskega rigca (*Erucastrum gallicum*), zahodnoevropske križnice, ki se je v Posočju očitno udomačila ob cestah pa tudi v pionirskih prodiščnih združbah.

Pri Kobaridu smo zavili v dolino Nadiže in se ustavili tik nad njeno strugo nekaj sto metrov zahodno od Robiča (9747/3). Sprahodili smo se po velikem platoju, ki je nastal z nasipanjem gradbenega materiala in porušeni hiš po potresu 1976. leta in ga danes uporabljajo kot prehodno skladišče hlodovine. Tako smo sredi skorajda neokrajene narave opazovali otoček ruderalne vegetacije, ki je zanesljivo lahko tudi odskočna deska za številne tujerodne vrste. Tu smo lahko opazovali stare znanke, že več desetletij naturalizirane na vlažnih rastiščih osrednje Slovenije, od katerih pa si nekatere v Posočju še le utirajo pot v naravo. Od azijskih vrst sta bili taki žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*) in japonski dresnik (*Fallopia japonica*), še precej večja pa je bila množica severnoameriških priseljenk: robinja (*Robinia pseudacacia*), enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*), navadna vinika (*Parthenocissus quinquefolia*), črnoplodni mrkač (*Bidens frondosa*), orjaška zlata rozga (*Solidago gigantea*), vejicati rogovilček (*Galinsoga ciliata*), kimasti mleček (*Euphorbia nutans*), navadna žvrklja (*Ambrosia artemisiifolia*), kanadska hudoletnica (*Coryza canadensis*), topinambur (*Helianthus tuberosus*), srhkodlakava rudbekija (*Rudbeckia hirta*), octovec (*Rhus typhina*) in nežni loček (*Juncus tenuis*). Med drugim smo naleteli tudi na užitno ostrico (*Cyperus esculentus*), nedavno v Slovenijo prispeli subtropski plevel koruznih njiv, ki se je zaradi kdo ve čigave nevednosti znašel celo na Rdečem seznamu, objavljenem letos v Uradnem listu RS.

Poleg lasastega prosa (*Panicum capillare*), ki je v Sloveniji že več desetletij, smo pri koncu našli še dve drugi severnoameriški enoletni travi: prezrti plodomet (*Sporobolus neglectus*), ki se je v zadnjem desetletju bliskovito razširil ob cestah po skorajda vsej Sloveniji, in frankovo kosmatko (*Eragrostis frankii*), katere pojavljanje je bilo dotlej obravnavano le kot prehodno (en sam podatek iz okolice Bovca s sredce šestdesetih let 20. stoletja), ki pa se je morda na peščeni rudelanih mestih v Posočju tudi že naturalizirala.

Četrty postanek smo imeli ponovno na soških prodiščih, tokrat med Ladri in Idrskim, na levem bregu Soče (9747/4). Ker se dolina pod Kobaridom razširi, je reka tod lahko oblikovala tudi kilome-

ter široka prodišča, ki pa so zaradi enostavne dostopnosti z mehanizacijo danes še bolj na udaru grobih roparskih pohodov trgovcev z gramozom. Naravne prodiščne vegetacije takorokoč ni več videti, saj je rečna dinamika ohromljena. Le nekaj deset metrov od obstoječe struge je izkopano novo, kaka dva metra globlje rečno korito, kamor bo ob prvem resnem deževju zdrknila Soča, da se bo izkoriščanje proda lahko nadaljevalo tudi v njeni sedanji strugi. Prodiščnih vrst smo tod videli le za vzorec, po robovih grmišč in ob klovozih pa so se že košatili francoski rigec, nežni loček, lasasto proso, topinambur, orjaška zlata rozga, žlezava in drobnocvetna nedotika ter vejicati rogovilček.

Po kosilu v Novi Gorici nas je kratek jesenski dan že močno priganjal, tako da smo se ustavili le še pri nekdanjem strelišču v Panovcu (0047/4). Panovec je nekaj kvadratnih kilometrov velik gozdni kompleks med Novo Gorico in Ajševico, ki je celo zavarovan kot naravni spomenik. In ko vidimo, katere vse tujerodne vrste so tod ušle nadzoru, se res lahko strinjamo, da je to spomenik - človekovemu neodgovornemu odnosu do narave. Grmovno plast v kostanjevem gozdu je skoraj v celoti nadomestila ena sama invazivna vrsta, japonska medvejka (*Spiraea japonica*), ob kolovozih se košatijo barvilne jagode (*Phytolacca* sp.), mrkači (*Bidens* sp.), topinambur, japonski dresnik, med drevesi pa ponekod prevladujeta robinja (*Robinia pseudacacia*) in rdeči hrast (*Quercus rubra*).

Sklenemo lahko, da je bil čudovit jesenski sončen dan, da je bila lepa ekskurzija, na kateri pa smo spoznavali bridke reči. Prenehajmo končno z ravnodušnostjo do neposrednega uničevanja narave in širjenja tujerodnih vrst, že zdavnaj bi se morali tem rečem postaviti po robu!

Nejc JOGAN in Boško ČUŠIN